

<https://doi.org/10.31392/VAN-2022.39-42.11>
УДК 94:327:631(477:4ЄС)«2014/2022»

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ І ЄС В АГРАРНІЙ СФЕРІ (2014 – 2022 РР.)

Кропивко Олена Михайлівна

кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
e-mail: olena_kropyvko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3289-884X>

Руденко Володимир Юрійович

студент магістратури,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
e-mail: vrudenko714@gmail.com

Анотація. Україна є одним з головних акторів міжнародних відносин в аграрній сфері, беручи на себе роль експортера аграрної продукції. При цьому одним із ключових векторів зовнішньої політики України є курс на інтеграцію до Європейського Союзу. Отже, співробітництво між Україною та ЄС, як актора в європейському економічному та політичному просторі, є головним пріоритетом для владних структур України та її народу. До підписання Угоди про асоціацію, відносини між Україною і ЄС в аграрній сфері розглядалися в першу чергу як складова економічних торговельних процесів. Починаючи з 2014 р., визначено 10 сфер співробітництва у галузі сільського господарства і сільських територій, при цьому найбільша частина зобов'язань України пов'язана з прийняттям регулятивних норм ЄС в аграрному секторі. Тому дослідження відносин в аграрній сфері було переважно прерогативою дослідників, які розглядали ці процеси з точки зору економіки. У сфері міжнародних відносин між Україною та країнами ЄС донедавна одним із пріоритетів була міжнародна торгівля, де продукція аграрного сектору становила \$3,6 млрд. у 2018 р. Ключову роль у цьому співробітництві відіграють міжнародні договори та рішення міжнародних організацій, які сприятимуть зміцненню партнерства нашої держави та ЄС у сфері виробництва та обігу агропродукції, підвищенню ефективності та конкурентоспроможності українського аграрного сектору і аграрної сфери. Отже, існує потреба обґрунтування неперервності, позитивної динаміки і перспективності співробітництва між Україною та Європейським Союзом в аграрній сфері та розвитком відносин в даному напрямку.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, аграрна сфера, євроінтеграція, продовольча безпека.

Постановка проблеми. Співробітництво між Україною та Європейським Союзом є одним з головних геополітичних векторів зовнішньої політики України, який також називають європейським вектором. Важливо зазначити, що цей вектор було сформовано на початку набуття Україною незалежності в 1991 р., і за період незалежності він був посилений та поставлений в пріоритет владою України. Тому розглядаючи співробітництво між Україною та ЄС в аграрній сфері слід враховувати

ретроспективу розвитку відносин між цими акторами міжнародних відносин в загальному.

Мета – дослідити співробітництво між Україною та ЄС у аграрній сфері в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Перший контакт Європейського Союзу з Україною відбувся в грудні 1991 р., коли «міністр закордонних справ Нідерландів як головуєчої в Раді Європейських Співтовариств держави у своєму листі від імені ЄС офіційно визнав незалежність України» [Відносини Україна – ЄС, 2021]. Таким чином, на той час ще Європейські Співтовариства стали одним з міжнародних акторів, що першими визнали Україну незалежною.

Після цього представниками українських владних структур неодноразово проголошувалися наміри розбудовувати відносини з ЄС. У Постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» (02. 07. 1993 р.) членство в Європейських Співтовариствах було визнано «перспективною метою... за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам». Першим етапом на шляху до асоційованого, а пізніше повного членства, планувалося укласти Угоду про партнерство і співробітництво. Ця Постанова була одним із основних нормативно-правових документів, що формували зовнішньополітичний курс України впродовж майже 20 років, аж до втрати чинності в 2010 р.

Із підписанням та ратифікацією у 2015 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, відносини сторін почали розбудовуватися у якісно новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Під час підписання Угоди про Асоціацію 27 червня 2014 р. Президентом України Петром Порошенком та під час її ратифікації 16 вересня 2014 р. Верховною Радою України було зроблено заяви, що «Україна розглядає укладення Угоди про асоціацію як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції – набуття повноправного членства України в Європейському Союзі» [Загальний огляд відносин Україна – ЄС, 2011]. На сьогодні дана Угода є основою розвитку відносин та співпраці між Україною та ЄС.

У рамках двостороннього співробітництва Україна та ЄС уклали велику кількість угод, які стосуються всіх аспектів людської життєдіяльності, включаючи й аграрну сферу.

Так, основними міжнародними нормативно-правовими документами, що стосуються співробітництва України та Європейського Союзу в аграрній сфері є Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (далі – УПС), Меморандум про взаєморозуміння щодо діалогу з питань сільського господарства між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії (далі – Меморандум) та Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). Ці три документи складають основу взаємодії України з ЄС в аграрній сфері [Меморандум про взаєморозуміння щодо діалогу з питань сільського господарства між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії «Сільське господарство і розвиток сільської місцевості», 2006].

Укладення УПС між Україною та ЄС 14 червня 1994 р., яка набрала чинності 1 березня 1998 р., започаткувало співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Укладення УПС дозволило встановити регулярний двосторонній діалог між Україною та ЄС на політичному та секторальних рівнях, впровадити впорядкований режим торгівлі між обома сторонами на основі принципів ГАТТ/СОТ, визначити пріоритети адаптації законодавства України до стандартів та норм Європейського Співтовариства (*acquis communautaire*) у пріоритетних секторах української економіки [Загальний огляд відносин Україна – ЄС, 2021]. До того часу, коли Угода про асоціацію почала застосовуватись у повному обсязі, УПС була основою міжнародного співробітництва Україна – ЄС протягом майже 20 років, тому її аналіз важливий. За своєю суттю вона не була угодою про аграрне співробітництво, проте у своїй структурі містила положення, що стосуються цієї сфери.

Так, третім пунктом серед цілей Партнерства між Співтовариством і його державами-членами з одного боку та Україною зазначено створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва. Оскільки аграрна сфера є частиною національної економіки, це стосується і розвитку співробітництва в сільському господарстві, рибальстві й лісництві як складових аграрної сфери.

У статті 52 цієї Угоди вказано, що метою економічного співробітництва є сприяння процесу економічних реформ та відродження і сталого розвитку України. Сільське господарство та АПК вказані як одна з ключових галузей співробітництва, що надало Україні можливість отримувати допомогу для цієї сфери з боку ЄС.

Стаття 60 УПС визначає основною метою співробітництва в сільському господарстві та агропромисловому секторі «здійснення аграрної реформи, модернізацію, перебудову та приватизацію сільського господарства, агропромислового сектора та сектора послуг в Україні, розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків для українських товарів, за умов, які забезпечують захист навколишнього середовища, враховуючи необхідність посилення безпеки в постачанні продуктів харчування... Поступове наближення українських стандартів до технічних правил Співтовариства стосовно промислових і сільськогосподарських продуктів харчування, включаючи санітарні і фітосанітарні стандарти». Тож Угода про партнерство і співробітництво сформувала основу та окреслила основну мету двосторонньої взаємодії між Україною та ЄС в аграрній сфері.

Діалог з аграрних питань було визначено як ще один формат співпраці між Україною та ЄС, а його проведення заплановане двічі на рік (в рамках реалізації Меморандуму про взаєморозуміння щодо діалогу з питань сільського господарства) [Співробітництво у сфері сільського господарства, 2020]. Меморандум є непрямым продовженням УПС, як діалог задля впровадження Плану дій Україна – ЄС, цілями якого визначалися сприяння взаєморозумінню, довірі та розвитку двостороннього співробітництва між сторонами в сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості. Для цього передбачалося започаткувати нові комунікаційні канали з метою активізації обміну інформацією, своєчасного інформування про проблемні питання, що виникають, а також сприяти їх ефективному вирішенню;

Сприяти та поглиблювати взаєморозуміння щодо політики кожної з сторін в сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості.

Основний зміст двостороннього діалогу базується на обміні інформацією з розроблення та впровадження політики в сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості, з питань сільськогосподарського виробництва і торгівлі (імпорт – експорт); оцінки розвитку відповідних ринків та його наслідків для виробництва сільськогосподарської продукції; обговоренні нових технологій, що мають відношення до сільськогосподарського розвитку; обміні думками щодо якості, окрім безпеки продуктів харчування, сільськогосподарської продукції, включаючи географічні зазначення та виробництво органічної продукції; сприяння зближенню позицій України та ЄС з питань, які розглядаються в рамках міжнародних організацій (IGC, ISO, FAO тощо; обговорення будь-яких інших питань, які становлять взаємний інтерес у сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості [Меморандум про взаєморозуміння щодо діалогу з питань сільського господарства між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії «Сільське господарство і розвиток сільської місцевості», 2006].

Таким чином, Меморандум не лише містить основні цілі співробітництва між Україною та ЄС в сфері сільського господарства, а й надає юридичну основу для механізму співпраці у вигляді Діалогу.

У 2014 р. Україна та Європейський Союз уклали Угоду про асоціацію, яка замінила УПС як головний документ щодо двостороннього співробітництва. В Угоді серед інших питань йдеться про аграрну сферу, зокрема у Главі 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво». Напрямами співробітництва визначені: органічне фермерство, стандарти торгівлі рослинами та політика якості [Закон України «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» №1678-VII, 2014].

Співпраця відбувалася в рамках Кластеру № 5 Підкомітету з питань економіки та іншого галузевого співробітництва Комітету асоціації між Україною та ЄС – Кластер «Сільське господарство та розвиток сільських територій, транскордонне та регіональне співробітництво, р. Дунай, рибальство та морська політика» [Співробітництво у сфері сільського господарства, 2020]. Як бачимо, Угода про асоціацію охоплює не лише одну із складових аграрної сфери – сільське господарство, а й інші. Цей факт посилює рівень співробітництва в цій галузі та надає більше можливостей для двосторонньої взаємодії. Основними сферами співробітництва визначені сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій; посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики; заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, *inter alia* шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах; обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння

економічному добробуту сільських громад; покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування; поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів; сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників; посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій; обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій; заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Отже, у порівнянні з УПС чи Меморандумом, Угода про асоціацію розширила рамки взаємодії між Україною та ЄС в аграрній сфері. Зокрема, було додано сприяння покращенню конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі України та підтримка інвестицій в галузі. Так, у розділі 17 Угоди про асоціацію визначені основні положення щодо напрямів співробітництва між Україною та ЄС в галузі сільського господарства, а у розділі 18 окреслені основи співробітництва в галузі рибальства та морської політики.

Як доповнення до Угоди про асоціацію було прийнято низку регламентів Європейського Союзу для зближення чинних стандартів України до рівня ЄС. Зокрема, Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2016/673 від 29 квітня 2016 р. (органічне виробництво і маркування органічних продуктів); Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2017/1182 від 20 квітня 2017 р. (вимоги щодо шкал Союзу для класифікації яловичих, свинячих і баранячих туш та стосовно звітування про ринкові ціни на деякі категорії туш і живих тварин); Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) № 1358/2014 від 18 грудня 2014 р. (правила, що стосуються походження тварин органічної аквакультури, практик господарювання в аквакультурі, кормів для тварин органічної аквакультури та продуктів і речовин, дозволених для використання в органічній аквакультурі); Регламент Комісії (ЄС) № 2015/1391 від 13 серпня 2015 р. (обстеження структури фермерських господарств і обстеження методів сільськогосподарського виробництва щодо коефіцієнтів переведення в умовне поголів'я та означень характеристик); Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/1091 від 18 липня 2018 р. про інтегровану статистику фермерських господарств і скасування регламентів (ЄС) № 1166/2008 та (ЄС) № 1337/2011; Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2018/150 від 30 січня 2018 р. про внесення змін стосовно методів дослідження та оцінювання якості молока і молочних продуктів, що підпадають під дію державних інтервенцій та відповідають критеріям для надання допомоги на зберігання на складах приватного користування.

Ці документи встановлюють орієнтир для України у вигляді нових стандартів оцінювання, обстеження та аналізу сільськогосподарських підприємств, та виробництва продуктів.

Важливою є Угода між Урядом України та Європейською Комісією про фінансування заходу «Підтримка ЄС для розвитку сільського господарства та малих фермерських господарств в Україні», яка хоч і не є основоположною але свідчить про тісну співпрацю між Україною та ЄС в аграрній сфері та її розвитку. Допомога ЄС має на меті сприяти розвитку більш інклюзивного та конкурентоспроможного аграрного сектору, орієнтованого на зростання та сталий розвиток малих і середніх фермерських господарств та малих і середніх підприємств. Загальний внесок ЄС

в рамках Угоди складає 26 млн. євро [Співробітництво у сфері сільського господарства, 2020].

Аналіз основних нормативно-правових документів, що регламентують співробітництво між Україною та ЄС в аграрній сфері, укладених в період з 1998 р. по 2020 р., Угоди про партнерство та співробітництво, Меморандуму про взаєморозуміння, Угоди про асоціацію, Угоди про фінансування, доповнювальних актів до Угоди про асоціацію, дозволяють зробити висновок, що всі вони містять положення щодо цілей та механізмів співробітництва між сторонами.

Війна в Україні стала тяжким випробуванням для України в усіх сферах суспільного життя. Постійна загроза обстрілів та окупація південної та східної частини України значно ускладнили виробництво товарів та надання послуг. Це доторкнулося й аграрної сфери, яка також є тісно пов'язаною з продовольчою безпекою.

Продовольча безпека – здатність країни забезпечити людям доступ до якісних та корисних продуктів харчування. Згідно з Римською декларацією про всесвітню продовольчу безпеку, кожна країна повинна забезпечити право людини на повноцінне харчування. В цьому документі зазначені такі компоненти продовольчої безпеки: фізична і економічна доступність, продовольча незалежність, надійність відносно сезонних і погодних коливань та стійкість зростання виробництва [Що таке світова продовольча безпека і чому Україна посідає 63 місце у рейтингу, 2018].

На рівень продовольчої безпеки в окремій країні впливає декілька чинників: обсяги виробництва, погодні умови, географічне розташування та багато інших, навіть корупція. У 2012 р. дослідницький підрозділ журналу Economist запропонував Глобальний індекс продовольчої безпеки, який до 2017 р. складався з трьох загальних показників: якості та безпеки, фінансова доступність і фізична доступність. Тоді додали четвертий показник – природні ресурси та стійкість [Юдічева, 2019].

Південь України є степовою територією, тому там високорозвиненим є сільське господарство, а саме рослинництво. Також важливим фактором є шляхи експорту продукції рослинництва з України. Здебільшого до початку повномасштабної війни аграрний експорт здійснювався шляхом морських перевезень з портів Одеської, Миколаївської та Херсонської областей. Так, «до війни українські чорноморські порти становили 90% експорту зернових і олійних культур» [Комісія відкриває «Шляхи солідарності», щоб допомогти Україні експортувати сільськогосподарські товари, 2022].

На прес-конференції з нагоди подання Щорічної доповіді НАТО за 2021 р. генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг заявив: «...блокування російською федерацією морських портів України створює великі проблеми для всього світу, оскільки порушує глобальну продовольчу безпеку». За його словами, Чорне море та порти України є ключовим елементом для експорту зерна та продуктів харчування для решти світу. Відтак, російська блокада українських портів – це не лише проблема України, а й всього світу» [Блокада українських морських портів військами РФ порушує продовольчу безпеку світу – Генсек НАТО, 2022].

У зв'язку з продовольчим питанням Європейський Союз є важливим партнером України. Одним із проявів солідарності ЄС з Україною, Європейська

Комісія 12 травня 2022 р. презентувала план дій, метою якого є створення «Шляхів солідарності», щоб забезпечення експорту українського зерна, та імпорту необхідні товарів – від гуманітарної допомоги до кормів для тварин і добрив.

Пріоритетними заходами, над якими Комісія, спільно з країнами-членами та зацікавленими сторонами, працюватиме в короткостроковій перспективі визначені: додатковий вантажний рухомий склад, судна та вантажні автомобілі; пропускна пропускна здатність транспортних мереж і перевантажувальних терміналів; митні операції та інші перевірки; зберігання товарів на території ЄС; поліпшення сполученості між Україною та ЄС у середньостроковій перспективі [Комісія відкриває «Шляхи солідарності», щоб допомогти Україні експортувати сільськогосподарські товари, 2022].

Важливим елементом діалогу ЄС – Україна в забезпеченні реалізації розроблених заходів стала неформальна зустріч міністрів сільського господарства країн членів ЄС, Молдови, Грузії та України (14-15.09.2022, Прага, Чехія). На пленарному засіданні «Забезпечення продовольчої безпеки – роль сільського господарства та харчової промисловості ЄС у сталому глобальному виробництві харчування», Міністр аграрної політики та продовольства України Микола Сольський представив план щодо поглиблення співпраці ініціативи «Шляхи солідарності», наголосивши на тому, що «експортні шляхи української аграрної продукції через країни Європейського Союзу повинні стати постійними та основними» [Сольський, 2022]. Таким чином повномасштабна війна внесла зміни до транскордонного співробітництва між Україною та ЄС.

Висновки. Враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що відносини між Україною та Європейським Союзом у сфері сільського господарства та виробництва агропродукції значно активізувалися з 2014 р. В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС основними напрямками співробітництва визначені органічне фермерство, стандарти торгівлі рослинами, політика якості. Тобто, напрями не обмежувалися сільським господарством, а й охоплювали інші складові аграрної сфери: в галузі рибальства та морської політики, інвестицій, стандартів якості продукції, підтримки фермерства.

Разом із тим, повномасштабна агресія російської федерації проти України поставила на перше місце у відносинах між Україною та ЄС продовольчу безпеку. Отже, в найближчій перспективі, пріоритет відносин в аграрній сфері надаватиметься зерновій галузі і забезпеченню логістичних зв'язків. При цьому країни ЄС розглядатимуться як транзитні коридори, які мають діяти в двох напрямках.

Список використаних джерел та літератури

Блокада українських морських портів військами РФ порушує продовольчу безпеку світу – Генсек НАТО, 2022. [Електронний ресурс]: <https://latifundist.com/novosti/58659-blokada-ukrayinskih-morskih-portiv-vijskami-rf-porushuye-prodovolchu-bezpeku-svitu--gensek-nato>

Відносини Україна – ЄС, 2021. [Електронний ресурс]: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes>

Загальний огляд відносин Україна – ЄС, 2021. [Електронний ресурс]: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes>

Закон України «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» №1678-VII, 2014. [Електронний ресурс]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Комісія відкриває «Шляхи солідарності», щоб допомогти Україні експортувати сільськогосподарські товари, 2022. [Електронний ресурс]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_3002

Меморандум про взаєморозуміння щодо діалогу з питань сільського господарства між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії «Сільське господарство і розвиток сільської місцевості», 2006. [Електронний ресурс]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_776#Text

Сольський, М., 2022. *Експортні шляхи через ЄС повинні стати постійними для української агропродукції* [Електронний ресурс]: <https://www.kmu.gov.ua/news/eksportni-shliakhy-cherez-ies-povynni-staty-postiynmy-dlia-ukrainskoi-ahroproduksii-mykola-solskyi>

Співробітництво у сфері сільського господарства, 2020. [Електронний ресурс]: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/spivrobitnictvo-u-sferi-silskogo-gospodarstva>

Що таке світова продовольча безпека і чому Україна посідає 63 місце у рейтингу, 2018. [Електронний ресурс]: <https://bakertilly.ua/id44424>

Юдічева, О. П., 2019. Продовольча безпека: виклики сьогодення, *Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 11 квітня 2019*, 252-254.

References

Blokada ukrainskykh morskikh portiv viiskamy rf porushuie prodovolchu bezpeku svitu – Hensek NATO, 2022. Retrieved from: <https://latifundist.com/novosti/58659-blokada-ukrayinskih-morskih-portiv-vijskami-rf-porushuye-prodovolchu-bezpeku-svitu--gensek-nato> [in Ukrainian].

Komisiia vidkryvaie «Shliakhy solidarnosti», shchob dopomohty Ukraini eksportuvaty silskohospodarski tovary, 2022. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_3002 [in Ukrainian].

Memorandum pro vzaïemorozuminnia shchodo dialohu z pytan silskoho hospodarstva mizh Ministerstvom ahranoi polityky Ukrainy ta Heneralnym Dyrektoratom Yevropeiskoi Komisii «Silske hospodarstvo i rozvytok silskoi mistsevosti», 2006. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_776#Text [in Ukrainian].

Shcho take svitova prodovolcha bezpeka i chomu Ukraina posidaie 63 mistse u reitynhu, 2018. Retrieved from: <https://bakertilly.ua/id44424> [in Ukrainian].

Solskyi, M., 2022. *Eksportni shliakhy cherez YeS povynni staty postiynmy dlia ukrainskoi ahroproduksii* [Export routes through the EU should become permanent for Ukrainian agricultural products]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/eksportni-shliakhy-cherez-ies-povynni-staty-postiynmy-dlia-ukrainskoi-ahroproduksii-mykola-solskyi> [in Ukrainian].

Spivrobitnytstvo u sferi silskoho hospodarstva, 2020. Retrieved from: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/spivrobitnictvo-u-sferi-silskogo-gospodarstva> [in Ukrainian].

Vidnosyny Ukraina – YeS, 2021. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes> [in Ukrainian].

Yudicheva, O. P., 2019. Prodovolcha bezpeka: vyklyky sohodennia [Food security: today's challenges], *Stratehichni napriamy zovnishnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Kharkiv, 11 kvitnia 2019*, 252-254. [in Ukrainian].

Zahalnyi ohliad vidnosyn Ukraina – YeS, 2021. Retrieved from: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyim derzhavamy-chlenamy, z inshoi storonny» №1678-VII, 2014. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].

**EVOLUTION OF RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND THE EU
IN THE AGRICULTURAL SPHERE (2014 – 2022)**

Olena Kropyvko

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of International Relations and Social Sciences,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Volodymyr Rudenko

Student,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Abstract. *Ukraine is one of the main international actors in the agricultural sphere, taking on the role of an exporter of agricultural products. At the same time, one of the key vectors of Ukraine's foreign policy is the course towards integration into the European Union. Therefore, cooperation between Ukraine and the EU as an actor in the European economic and political space is the main priority for the power structures of Ukraine and its people. Prior to the signing of the Association Agreement, relations between Ukraine and the EU in the agricultural sphere were seen primarily as a component of economic trade processes. Since 2014, 10 areas of cooperation in the field of agriculture and rural areas have been identified, while the largest part of Ukraine's obligations is related to the adoption of EU regulatory norms in the agricultural sector. Until recently, the study of relations in the agrarian sphere was mainly the prerogative of researchers who considered these processes from the point of view of economics. In the field of international relations between Ukraine and the EU countries, one of the priorities was international trade, where the production of the agricultural sector amounted to \$3.6 billion in 2018. A key role in this cooperation is of international agreements and decisions of international organizations, which will contribute to strengthening the partnership between our state and the EU in the field of production and circulation of agricultural products, increasing the efficiency and competitiveness of the Ukrainian agricultural sector and the agrarian sphere. Therefore, there is a need to justify the continuity, positive dynamics and perspective of cooperation between Ukraine and the European Union in the agrarian sphere and the development of relations in this direction.*

Key words: *Ukraine, European Union, agrarian sphere, European integration, food security.*
